
Wat moeten wij onthouden van de APA's die vandaag de overleg-procedure doorlopen?

- * APA een verwaarloosd plan(nings)niveau.
- * Agglo een geïsoleerd beleidsniveau.
- * uitgangspunten en gevolgen.
- * praktisch nut.

APA een verwaarloosd planniveau

De Algemene Plannen van Aanleg, die nu voorliggen, kaderen in de wet van 29 maart 62 en waren toen bedoeld als een schakel tussen de Bijzondere Plannen van Aanleg (plannen die specifieke problemen in de wijken behandelen en meestal ter gelegenheid, ter ondersteuning of ter realisatie van één of ander privé initiatief opgesteld werden) en de Gewestplannen.

De bedoeling was zowat de gemeentebesturen toe te laten een eigen ruimtelijk beleid uit te stippelen.

De meeste vroege vadersen lieten echter deze mogelijkheid angstvallig verborgen. Wat zou men immers zichzelf in de uitoefening van zijn "verlicht bestier" gaan aan banden leggen, wat zou men in zijn kaarten laten kijken.

Zo bestaat het dat de APA's nooit geliefd werden en er slechts zeer weinig gemeenten te lande (~5%) ooit zulk plan opstelden.

Daarenboven werd in de loop van de laatste 10 jaar steeds duidelijker dat het soortement plannen, die de wet van 62 voorzag, en de manier waarop dat die tot stand kwamen helemaal niet aangepast waren om de komplekse werkelijkheid te helpen sturen en helemaal geen inzicht verschaften om op een vooruitziende en evenwichtige manier de ontwikkeling van ons woon- en leefmilieu, van onze steden en gemeenten, van onze ruimte, te begeleiden. Deze plannen vertoonden namelijk enige fundamentele gebreken:

- * Zij sloegen enkel op de ruimte en meestal dan nog maar alleen op de bestemming van de grond. Het ligt voor de hand dat sociale en vooral economische wetmatigheden zich in een vrije markteconomie niet gaan onderwerpen aan een voor de produktie zeer relatieve faktor - de ruimtelijke ordening. Ruimtelijke planning kan niet alleen staan en moet kaderen in een globale planning - sociaal, economisch, cultureel - slechts dan bestaat er een kans op slagen.

- * Deze plannen bevatten geen uitvoeringsmogelijkheden, geen middelen om bepaalde ontwikkelingen in de hand te werken of om prioriteiten vast te leggen. Eigenlijk waren het schema's van wensen en goede bedoelingen, die voor uitvoering moesten wachten op het min of meer toevallig privé initiatief. Privé initiatief dat, zoals hoger gesuggereerd, zo zijn eigen mening heeft over overheidsinterventies.
- * Deze plannen waren "tijdloos" en onveranderlijk. Zij werden voor eens en voor "10 jaar" vastgelegd, waarbij die 10 jaar maar een theoretische hernieuwingshorizon was en de praktijk uitwijst dat men zich vooralsnog aan geen herzieningen waagt. Dus deze plannen worden van langsom meer stenen des aanstoots.
- * Deze plannen kwamen tot stand achter gesloten deuren. Zogezegd om de speculatie tegen te gaan. Maar meestal waren de spekulanten beter op de hoogte dan de planologen en mochten de gewone burgers slechts na de voorlopige goedkeuring en zonder de noodzakelijke basisinformatie hun individuele bezwaren kenbaar maken.

De meeste ervaring werd opgedaan met de gewestplannen. Alhoewel we het bovenstaande in de verleden tijd situeerden is deze wet van 62 nog steeds van kracht. Maar iedereen is het er roerend over eens dat er wat moet aan veranderen.

Zo ontstond internationaal en in Vlaanderen de planningsmethode, die men structuurplanning is gaan noemen en die het merendeel van de bezwaren opvangt.

De Agglomeratie is desalnietemin fier dat zij reeds 11 jaar aan de vandaag voorliggende APA's werkt. De evolutie is niet helemaal aan hen voorbij gegaan, want uit hun Algemeen Verslag dat bij de APA's is gevoegd, stijgen het merendeel van bovenstaande klachten eveneens op. Maar toch in een eigenaardige mengeling van geloof en ongeloof proberen zij alsnog hun oudbakken taartjes te verkopen. Zij projekteren in hun initiatief alle doelstellingen, die in een goede planningsprocedure zouden moeten aan bod komen, maar vergeten al te vaak dat ze gevangen zitten in het oude wettelijke carcan.

Zo onder meer:

- * de macht, die ze zichzelf en de gekoeswterde APA's toedromen, is natuurlijk en spijtig in flagrante tegenstelling met de feitelijke situatie in de Brusselse Jungle - meer daarover in punt twee.
- * het gebrek aan middelen en mogelijkheden van de Agglomeratie en de Brusselse Gemeenten zal inmiddels wel al tot de gewone man doorgedrongen zijn en hoeft geen tekening meer.

Aan de participatie van de burger in het tot standkomingsproces van de APA's heeft de Agglo daarentegen wel wat gedaan en daarvoor verdienen ze één pluim.

Deze overlegronde is de derde ronde waarin de Brusselaars actief kunnen tussenkomen en hun mening formuleren. Reeds in '73 werden de uitgangspunten en gegevensbronnen openbaar gemaakt. Door Ronde Tafels (faze 1) werden de grote opties opgesteld. Parallel met het tot stand komen van het gewestplan en vertrekkende vanuit de krachtlijnen van het groeiende gewestplan werden dan in faze 2 de "voor"ontwerp APA's systematisch aan de Brusselaars voorgelegd.

Nu zijn we in de derde faze van de ontwerp-APA's, die nu na de goedkeuring normaal kracht van wet zullen krijgen onder de vorm van Koninklijke Besluiten. Deze 3° faze gaat in met een voorronde - een goodwill ronde.

De ontwerp APA's werden een eerste keer gedurende één maand (weliswaar gedurende de vakantie) aan de Brusselaars voorgelegd in het kader van de door het gewestplan ingestelde overlegprocedure. Hiermee hoopt de Agglomeratie de belangrijkste bezwaren alsnog te kunnen opvangen alvorens zelf de plannen voorlopig vast te leggen. Bij deze overlegprocedure kan elke burger, zo hij wil, gehoord worden door de overlegkommissie, die in elke gemeente samenkomt. Meestal kan daar van gedachten gewisseld worden tussen de verschillende partijen, wat zeker positief is om tot een consensus te komen.

Na voorlopige goedkeuring door de Agglomeratieraad worden de plannen dan in openbaar onderzoek gesteld. Dat is de oude procedure van de oude wet van 62, waarop de burgers alleen nog bezwaren kunnen uiten (schriftelijk en waarvan men meestal nooit het resultaat kent).

Eigenlijk is er dus een dubbel "inspraak" moment.

Een stap vooruit is tevens het tegen spotprijs ter beschikking stellen van de dokumenten aan iedereen die ze aanvraagt.

Er werd een grote inspanning gedaan om deze dokumenten leesbaar te houden (wat niet kan gezegd worden van de schabouwelijke vertalingen van de begeleidende teksten).

Ook inhoudelijk werd de overlegprocedure in de plannen ingebouwd, zodat althans kleine interpretaties mogelijk zijn.

De grote opties (zie onze bedenkingen verder) blijven weliswaar "eeuwig".

De Agglomeratieraad een geïsoleerd beleidsniveau

De Agglomeratie maakt sinds 11 jaar APA's, omdat dat één van de weinige bevoegdheden is, die hen door de wet werd toebedeeld en waarin zij niet door het politieke spel werden geboycot. We zeggen wel "werden", want deze APA's hebben nog geen K.B.

De Agglo en met hen het FDF (zaliger) heeft deze mogelijkheid aangegrepen om actief tussen te komen in de lokale belangenjungle. Zij zijn echter verre van alleen in deze jungle. En hoewel zij in vroegere tijden populair waren, hebben de nationale "instanties" er telkens kunnen voor zorgen de Agglo marginaal te houden. De Brusselse situatie is gekenmerkt door een onmogelijk aantal beleids- en bevoegdheidsniveau's. Alleen hiërarchisch zijn er al vier: Gemeente - Agglo - Provincie - Gewest. Daarenboven wegen de zeer machtige "nationale administraties" zoals de Regie der Gebouwen en de Dienst der Wegen, het Ministerie van Verkeer en de "Interkommunales" à la MIVB, zonder de lobby's te vergeten, meer dan door op de ontwikkeling van onze stad.

Het was en is dan ook bijzonder moeilijk om vanuit deze positie van underdog een plannende en dus ordenende rol te gaan spelen.

Daarenboven weegt de Agglomeratiemoedheid steeds meer op hun handelen. Een raad die sedert meer dan 10 jaar met hetzelfde - uitstervend en van gedachten veranderend - politiek personeel moet aanboeren is niet alleen weinig democratisch, maar verliest evenzeer ten opzichte van het publiek zijn aanzien. Als dan het Kollege nog in de minderheid geraakt zoals sedert kort het geval is, kunnen we alleen maar afwachten wat er daar van zal worden.

Wat ons betreft is de vraag: Halen de APA's ooit wel hun wettelijk statuut?

Terzake: de inhoud van de APA's

De plannen bestaan uit twee grote delen:

- * het klassieke in de wet voorziene deel
- * de aanbevelingen handelend over "stedelijk verkeer en openbare ruimten".

De aanbevelingen kunnen we normaal, gezien ze geen enkele wettelijke poot hebben en gezien ze terreinen betreden van bovengenoemde "supra-regionale administraties", enkel beschouwen als aardige intenties.

Hoezeer de opstellers zich ook draaien en keren en grote mooie Europese steden citeren, hoezeer zij ook de eerbaarheid van hun voorstellen met handen en voeten proberen te verdedigen, het blijft een uitpuittend betoog van goede bedoelingen. Wij willen het zeker graag geloven, alhoewel hun verkeersconcept ons niet afdoend (radikaal) genoeg lijkt, maar de vogels op de richels van de Residence Palace en het World Trade Centre zullen er vermoedelijk hun klauw niet voor omdraaien.

de algemene doelstellingen

1. demografische heropleving

In vroegere dokumenten sprak men nog vierkant van demografische groei, een gedachte die de laatste jaren toch wel erg twijfelachtig wordt gezien de geboorte evolutie en de emigratie (250.000 Belgen verlieten onze goede hoofdstad in de laatste vijftien jaar en er zullen meer dan wonderen moeten gebeuren om ze terug te halen).

Buiten het remmend effect op de speculatie dat wat meer woonzones heeft, moet men dus deze doelstelling relativeren. Men zou er beter aan gedaan hebben van de feiten te vertrekken en Brussel proberen leefbaarder te maken voor alle mensen die er wonen.

2. de basis van de economische dynamiek verstevigen en in evenwicht brengen.

Een goed georganiseerde stad is inderdaad op langere termijn efficiënter. Het bewust dooreenweven van activiteiten, op voorwaarde dat ze verenigbaar zijn, van wonen en werken - vooral van wonen en handel, maakt zeker de stad meer levendig, boeiender, maakt de stad stad en vermijdt tijdrovend pendelen. Zo is het trouwens altijd geweest.

Het zijn de zonerings-tendensen van de laatste 25 jaar die daar afbreuk aan doen. Het is goed dat men daar tegen ingaat, maar anderzijds moet men deze mixiteit (sic) zoals in sommige teksten verbruxeld wordt, nu niet als een uitvinding van de APA's gaan voorstellen.

Een zeggen dat het plan ingaat tegen de kortzichtige improvisatie lijkt ook overdreven. De APA's zijn kinderen van hun tijd, van de crisis. Zij verheffen de improvisatie uit het verleden tot norm, zijn eigenlijk een soort diepvriezen van de bestaande toestand en van een verontrustende behoudsgezindheid.

3. De privé en kollektieve kostprijs van het stadsleven verlagen.

Het is lovenswaardig verspelling te willen tegen gaan, de grondspekualtie te beperken, de verkrotting, vervuiling en hinder in te perken, het openbaar vervoer te promoveren, de belastingen te verminderen, de energie-uitgaven in te dijken, enz, enz. Maar of dat een APA in deze politiek een grote rol kan spelen durven wij ten zeerste betwijfelen.

De Agglomeratie heeft in haar Algemeen Verslag tendensen om deze APA's als wondermiddel op te voeren en dat zijn zij in geen mate. De idealistische, nostalgische en utopische dimensie druipt van deze plannen af en men moet bij het analyseren ervan zeer goed opletten en fabeltjes en werkelijkheid strikt gescheiden houden.

4. Identiteit van de stad en haar wijken herwaarderen en versterken.

Deze doelstelling moet staan voor een herwaarderen van de wijkgedachte en sociale zin en het respect voor het patrimonium. Sorry, maar hier volgen we niet meer, als we zien dat de gemeenten volslagen arbitrair (op grond van vage historische en stedenbouwkundige criteria) in wijken worden gesneden.

Het idiote principe van het gebouwenblok als eenheid - een puur verkavelaars-spekulantenstandpunt - in de plaats van de wijk als sociale entiteit te benaderen. Dan is juist de straat geen grens maar een centrum van wijkleven.

Langs de neus weg willen we nog kwijt dat er in het geheel der plannen geen spoor is van renovatie-prioriteiten, nochtans een zeer aktueel probleem in deze tijd.

Samengevat projekteert men in deze APA's een hele boel verwachtingen die dit planniveau spijtig genoeg niet kan inlossen.

Praktisch nut

We vinden deze APA's toch nuttig, op voorwaarde dat men ze dus ontdoet van hun overvloedige franjes.

Ze zijn een invulling en detaillering van het gewestplan (niets meer) en bieden op het vlak van wat en waar mag gebouwd worden konkreter houvast en een grotere bescherming van de bewoner tegen de bedreigingen, die op zijn woonomgeving rusten.

Daarenboven geven zij in vele gevallen meer opening naar inspraak door het verplicht maken van de overlegprocedure. Dit kan de evolutie van de stad en het er samen aan werken alleen maar ten goede komen.

Wat de aanbevelingen betreft en zelfs wat sommige utopiën in de plannen betreft, kunnen zij, indien goedgekeurd, door de bewoners gehanteerd worden in toekomstige discussies. Zij blijven in die zin een referentie.

We hebben met deze plannen een element mee om de stad samen te bouwen - een klein steentje.